Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
JULIANE KOKOTT
esitatud 2. juunil 2016[1]

Kohtuasi C-185/15

Marjan Kostanjevec
versus
F&S Leasing, GmbH

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Vrhovno sodišče Republike Slovenije (Sloveenia Vabariigi ülemkohus))

Õigusalane koostöö tsiviilasjades — Määrus (EÜ) nr 44/2001 — Ajaline kohaldamisala — Vastuhagi, mille ese on alusetust rikastumisest tulenev nõue — Lepingutega seotud asjad — Kohustuse täitmise koht

I. **Sissejuhatus**

1. Käesolevas kohtuasjas tuleb Euroopa Kohtul käsitleda nii menetlusõiguslikus kui ka faktilises mõttes üsna ebatavalist olukorda, mille kohta esitab eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtule erinevad eelotsuse küsimused, mis kõik puudutavad määrust (EÜ) nr 44/2001.[2]

2. Eelotsuse küsimused käsitlevad esiteks seda, kas hagi, millega algselt kohtuotsuse alusel maksmiseks kohustatud tarbija nõuab vastaspoolelt pärast täitedokumendi tühistamist alusetu rikastumise sätetest tulenevalt makse tagastamist, võib pidada vastuhagiks nimetatud määruse tähenduses. Teiseks on käesolevas kohtuasjas tegemist määruses (EÜ) nr 44/2001 sätestatud tarbijalepingute ja lepinguga seotud asjade kohtualluvuse tõlgendamisega.

3. Enne tegelikele eelotsuse küsimustele vastamist tuleb Euroopa Kohtul lisaks arutada, kas määrust (EÜ) nr 44/2001 saab arvestades seda, et väljamaksmise nõue tarbija vastu esitati enne Sloveenia Vabariigi Euroopa Liiduga ühinemist 1. mail 2004, käesolevale asjale üldse kohaldada.

1 — Algkeel: saksa.

2 — Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42).

II. **Õiguslik raamistik**

A. *Liidu õigus*

1. Määrus nr 44/2001

4. Määruse nr 44/2001 põhjenduses 11 on märgitud:

„Kohtualluvuse eeskirjad peavad olema hästi etteaimatavad ning lähtuma põhimõttest, et tavaliselt on kohtualluvus seotud kostja alalise elukohaga […].“

5. Määruse nr 44/2001 artikkel 5 on sõnastatud järgmiselt:

„Isiku, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib teises liikmesriigis kaevata:

1. a) lepingutega seotud asjades selle paiga kohtusse, kus tuli täita asjaomane kohustus;

   b) kui ei ole kokku lepitud teisiti, käsitatakse käesoleva sätte kohaldamisel asjaomase kohustuse täitmise kohana:

      — müügi puhul kohta liikmesriigis, kus lepingu kohaselt kaubad üle anti või kus need oleks tulnud üle anda,

      — teenuste osutamise puhul kohta liikmesriigis, kus lepingu kohaselt teenuseid osutati või kus neid oleks tulnud osutada;

   c) kui ei kohaldata punkti b, kohaldatakse punkti a; […]“.

6. Määruse nr 44/2001 artikkel 6 sätestab:

„Isiku, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib kaevata ka: […]

3. vastuhagi puhul, mille aluseks on sama leping või samad asjaolud, mis põhihagi puhul, põhihagi menetlevasse kohtusse; […]“.

7. Määruse nr 44/2001 artikli 15 lõige 1 sätestab:

„Küsimustes, mis on seotud lepinguga, mille isik ehk tarbija on sõlminud oma majandustegevusest või kutsealast sõltumatul eesmärgil, määratakse kohtualluvus kindlaks käesoleva jao alusel […], kui tegemist on:

a) kaupade järelmaksuga müügi lepinguga, või

b) osamaksudena tasutava laenu või kaupade müügi rahastamiseks antava muud liiki krediidi lepinguga või

c) kõigil ülejäänud juhtudel lepinguga, mis on sõlmitud isikuga, kes tegeleb tarbija alalise elukoha liikmesriigis kutse- või äritegevusega või kelle selline tegevus on mis tahes vahenditega suunatud nimetatud liikmesriiki või mitme liikmesriigi hulgas ka nimetatud liikmesriiki, ning kui leping kuulub sellise tegevuse raamesse.“

8. Vastavalt määruse nr 44/2001 artiklile 16 ei mõjuta „[K]äesoleva artikli sätted õigust esitada vastuhagi kohtusse, kus käesoleva jao kohaselt on lahendamisel põhihagi."

9. Määruse nr 44/2001 artikkel 28 sätestab:

„[…] Kui eri liikmesriikide kohtutes on lahendamisel seotud menetlused, võivad kõik kohtud peale esimesena taotluse saanud kohtu oma menetlused peatada.

[…]

3. Menetlused loetakse seotuks käesoleva artikli tähenduses, kui nad on sedavõrd tihedalt seotud, et eri menetlustest tulenevate vastuoluliste otsuste ohu vältimiseks oleks soovitav neid menetleda ning otsuseid teha üheskoos."

10. Määruse nr 44/2001 artikli 66 lõikes 1 esitatud üleminekusäte on sõnastatud järgmiselt:

„Käesoleva määruse sätteid kohaldatakse üksnes kohtumenetluste suhtes, mis on algatatud pärast määruse jõustumist, ning dokumentide suhtes, mis on ametlikult koostatud või ametlike dokumentidena registreeritud pärast määruse jõustumist."

2. Määrus nr 864/2007 („Rooma II")

11. Määruse nr 864//2007[3] põhjenduses 7 on selgitatud:

„Käesoleva määruse reguleerimisala ja sätted peaksid olema kooskõlas […] määrusega (EÜ) nr 44/2001 […] ning lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatavat õigust reguleerivate õigusaktidega."

12. Määruse nr 864/2007 artikli 10 lõige 1 sätestab:

„Kui alusetust rikastumisest, sealhulgas alusetult saadud maksest tulenev lepinguväline võlasuhe tugineb poolte vahel olemasolevale suhtele, nagu näiteks lepingust või kahju õigusvastasest tekitamisest tulenevale suhtele, mis on kõnealuse alusetu rikastumisega tihedalt seotud, kohaldatakse nimetatud suhtele kohaldatavat õigust."

3. Määrus nr 593/2008 („Rooma I")

13. Määruse nr 593/2008[4] põhjendus 7 on sõnastatud järgmiselt:

„Käesoleva määruse sisuline reguleerimisala ja sätted peaksid olema kooskõlas […] määrusega (EÜ) nr 44/2001 […] ning määrusega […] („Rooma II")."

14. Määruse nr 593/2008 artikli 12 lõikes 1 on ette nähtud:

„Käesoleva määruse alusel lepingu suhtes kohaldatav õigus reguleerib eelkõige […]

e) lepingu tühisuse tagajärgi."

3 — Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määrus lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma II") (ELT 2007, L 199, lk 40).

4 — Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrus lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I") (ELT 2008, L 177, lk 6).

B. *Siseriiklik õigus*

15. Sloveenia võlaõiguse kohaselt peab isik, kes on teise isiku arvel alusetult rikastunud, võimaluse korral saadu tagastama või hüvitama saadud eelise väärtuse. Alusetu rikastumise sätetest tulenev tagastamise või väärtuse hüvitamise kohustus tekib ka siis, kui isik saab kasu sellisel alusel, mis hiljem ära langeb.

III. **Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus**

16. Põhikohtuasja pooled sõlmisid 14. jaanuaril 1994 liisingulepingu, millest liisinguandja tuletab maksenõude. Esimest korda esitas ta selle nõude liisinguvõtja vastu kohtu teel 1995. aastal ning selle tulemusel koostati 2004. aastal täitedokument, mis jõustus ja muutus täitmisele pööratavaks pärast selle peale esitatud apellatsioonkaebuse rahuldamata jätmist. 2006. aastal leppisid pooled selle nõude täitmiseks kokku 18 678,45 euro suuruse summa maksmises.

17. Liisinguvõtja vaidlustas aga temalt välja mõistetud makse veel ühe õiguskaitsevahendiga, mis tunnistati vastuvõetavaks.[5] Selle õiguskaitsevahendi alusel tühistas Vrhovno sodišče Republike Slovenije (Sloveenia Vabariigi ülemkohus) 9. juulil 2008 otsused, millega oli rahuldatud liisinguandja maksenõue, ja saatis kohtuasja uueks arutamiseks esimese astme kohtule. Menetluse selles etapis esitas liisinguvõtja liisinguandja vastu vastuhagi, milles ta nõudis 18 678,45 euro suuruse summa tagastamist koos intressidega ning tugines haginõudes alusetule rikastumisele, kuna 2004. aasta kohtuotsus liisinguandja nõude alusel antava täitedokumendi kohta oli ära langenud.

18. Otsuse tagasisaatmise alusel jäeti liisinguandja maksenõue lõplikult rahuldamata. Liisinguvõtja nõue oli seevastu esimese ja teise astme kohtus edukas. Nüüd kohtuvaidluse kaotanud liisinguandja pöördus selle otsuse peale eelotsusetaotluse esitanud kohtu poole ning vaidlustas Sloveenia kohtute rahvusvahelise pädevuse liisinguvõtja hagi suhtes.

19. Eeltoodust tulenevalt esitas eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas mõistet „vastuhagi" määruse nr 44/2001 artikli 6 punkti 3 tähenduses tuleb tõlgendada nii, et see hõlmab ka nõuet, mis on esitatud vastavalt siseriiklikule õigusele vastuhagina pärast seda, kui kostja[6] põhihagi alusel algatatud menetluses tehtud jõustunud ja täitmisele pööratav kohtuotsus teistmismenetluses[7] tühistati ja kohtuasi saadeti esimese astme kohtule uueks arutamiseks, kuid hageja[8] nõuab alusetu rikastamise nõudel põhinevas vastuhagis selle summa tagastamist, mille ta oli kohustatud maksma tühistatud kohtuotsuse alusel, mis tehti kostja põhihagi alusel algatatud menetluses?

2. Kas määruse nr 44/2001 artikli 15 lõikes 1 sätestatud mõistet „küsimused, mis on seotud lepinguga, mille tarbija on sõlminud", tuleb tõlgendada nii, et see hõlmab ka olukorda, kus tarbija esitab oma hagi, milles ta tugineb alusetust rikastumisest tulenevale nõudele, siseriikliku õiguse tähenduses vastuhagina, mis on seotud põhihagiga, mis puudutab määruse nr 44/2001 nimetatud sätte kohaselt siiski tarbijalepinguga seotud vaidlust, ning milles hageja – tarbija – nõuab selle summa tagastamist, mille ta oli kohustatud maksma (hiljem) tühistatud kohtuotsuse alusel, mis tehti kostja põhihagi alusel algatatud menetluses, ning seega selle summa tagastamist, mis tuleneb tarbijalepinguga seotud asjast?

5 — Seda Sloveenia õiguskaitsevahendit on eelotsusetaotluse punktis 3 nimetatud „revisjoniks"; Saksa õiguskäsituse kohaselt on selle mõiste puhul tegelikult pigem tegemist juba lõplikult jõustunud otsuse teistmisavaldusega.

6 — Sellega on mõeldud liisinguandjat ja kostjat vastuhagi esitamise korral.

7 — Revisjoni mõiste kohta vt eespool 5. joonealune märkus.

8 — Sellega on mõeldud liisinguvõtjat ja hagejat vastuhagi esitamise korral.

3. Kas juhul, kui ülalkirjeldatud olukorras ei ole võimalik määrata kohtualluvust kindlaks vastuhagi puhul kohaldatavate kohtualluvuse eeskirjade ega tarbijalepingute puhul kohaldatavate kohtualluvuse eeskirjade alusel:

   a) tuleb määruse nr 44/2001 artikli 5 punktis 1 sätestatud mõistet „lepingutega seotud asjad" tõlgendada nii, et see hõlmab ka hagi, milles hageja tugineb alusetust rikastumisest tulenevale nõudele, kuid mis on siseriikliku õiguse järgi esitatud vastuhagina kostja – pooltevahelist lepingulist suhet käsitleva – põhihagiga seoses, ning mille puhul on alusetust rikastumisest tuleneva nõude eesmärk selle summa tagastamine, mille hageja oli kohustatud maksma (hiljem) tühistatud kohtuotsuse alusel, mis tehti kostja põhihagi alusel algatatud menetluses, ning seega selle summa tagastamine, mis tuleneb lepinguga seotud asjast;

   juhul kui eelmisele küsimusele on võimalik vastata jaatavalt:

   b) kas ülalkirjeldatud olukorras tuleb kohtualluvust, mis määratakse määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 kohaselt täitmise koha järgi, hinnata nende sätete alusel, mida kohaldatakse alusetust rikastumisest tulenevast nõudest lähtuvate kohustuste täitmisele?"

IV. **Õiguslik hinnang**

20. Eelotsusetaotluse esitanud kohus esitab eelkõige küsimuse vastuhagi kohtualluvuse kohta, millega liisinguvõtja esitas tagastamisnõude, ja teise küsimuse tarbijalepingute kohtualluvuse kohta. Kolmanda küsimuse esitab eelotsusetaotluse esitanud kohus ainult juhuks, kui kahele esimesele küsimusele vastatakse eitavalt, ning kolmanda küsimuse teise osa ainult juhul, kui selle küsimuse esimesele osale vastatakse jaatavalt.

21. Kõik eelotsuse küsimused puudutavad määruse nr 44/2001 tõlgendamist. See, kas Euroopa Kohus peab neile küsimustele vastama, ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohtu kirjeldatud menetluskäigu alusel siiski iseenesestmõistetav. Pigem on küsitav, kas nimetatud määrus on selle ajalist kohaldamisala arvestades põhikohtuasja jaoks üldse asjakohane.

22. Määrus nr 44/2001 jõustus Sloveenia territooriumil Sloveenia Vabariigi Euroopa Liiduga ühinemisel 1. mail 2004.[9] Menetlus vastuhagi esitanud liisinguvõtja vastu ulatub aga tagasi 1995. aastasse, see tähendab aega enne Sloveenia Vabariigi Euroopa Liiduga ühinemist.

23. Enne eelotsuse küsimuste arutamist tuleb seetõttu kõigepealt välja selgitada, kas määrus nr 44/2001 on käesolevale kohtuasjale kohaldatav. Kui sellele tuleb vastata eitavalt, siis oleks eelotsuse küsimustele vastamine ülearune, sest need ei oleks siis seotud eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva menetlusega ning oleksid hüpoteetilised.[10]

A. *Määruse nr 44/2001 ajaline kohaldatavus*

24. Vastavalt määruse nr 44/2001 artiklile 66 kohaldatakse selle määruse sätteid üksnes kohtumenetluste suhtes, mis on algatatud *pärast määruse jõustumist*.

25. Seda arvestades on ilmne, et määrus ei kehti liisinguandja 1995. aastast pärineva esialgse maksenõude suhtes.

9 — Määruse nr 44/2001 ajalise kohaldamisala kohta vt kohtuotsus Wolf Naturprodukte (C-514/10, EU:C:2012:367, punkt 19) ja kohtujuristi ettepanek, Cruz Villalón, sama kohtuasi (C-514/10, EU:C:2012:54, punkt 25).

10 — Vt kohtuotsus Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, punkt 21 ja seal viidatud kohtupraktika).

26. Kõnealune liisinguandja maksenõue ei ole aga eelotsuse küsimuste vahetu lähtekoht. Need küsimused puudutavad pigem liisinguvõtja 2008. aasta vastuhagi, mille ta esitas siis, kui Sloveenia kohtuasi oli pärast selle kohta jõustunud otsuse tegemist esimese astme kohtule tagasi saadetud. Sel ajal oli määrus nr 44/2001 Sloveenia Vabariigis juba kohaldatav.

27. Seega on otsustava tähtsusega, kas kõnealuse õiguskaitsetaotluse puhul on tegemist iseseisva „kohtumenetlusega" määruse nr 44/2001 artikli 66 tähenduses ja kas see kuulub vaatamata sellele, et kogu menetlus ulatub tagasi 1995. aastasse, määruse ajalisse kohaldamisalasse.

28. Euroopa Komisjon sellise seisukohaga ei nõustu. Tema arvates tuleb menetlust käsitleda tervikuna ning paigutada see ajaliselt aega enne määruse nr 44/2001 jõustumist Sloveenias. Sellele vastavalt peab komisjon eelotsuse küsimusi vastuvõetamatuks.

29. Sedalaadi terviklik käsitlus ei ole siiski imperatiivne ega ilmne.

30. Esiteks oli liisinguvõtja suhtes peetav menetlus juba enne seda, kui see 2008. aastal esimesse kohtuastmesse tagasi saadeti, lõppenud jõustunud kohtuotsusega. Seetõttu on ainuüksi juba jõustunud kohtuotsuse tõkestavat toimet arvestades küsitav, kas liidu õiguse kohaselt tuleb üldse lähtuda menetluse järjepidevusest, mis ulatub tagasi kuni 1995. aastani, või näib pigem olevat nõutav käsitada juba katkenud menetluste jada nii, et see teistiti 2008. aastal, seega ajal, mil määrus nr 44/2001 oli Sloveenias juba kohaldatav.

31. Teiseks ei ole määruse nr 44/2001 artikli 66 kohaselt – erinevalt näiteks sama määruse artikli 30 punktist 1[11] – tähtis mitte (esimese) menetluse algatamist käsitleva dokumendi esitamine üleüldse, vaid teatava hagi esitamine. Kui selline hagi esitatakse pärast määruse jõustumist, siis on määrus vastavalt selle artiklile 66 hagi suhtes kohaldatav.

32. Seda, et sellega on mõeldud üksnes *esimese* nõude esitamist kompleksses, mitut nõuet siduvas menetluses, ei saa artiklist 66 tuletada. Kui järgnevalt mõista „hagi" all kooskõlas kohtuotsusega Danværn Production[12] iseseisvat õiguskaitsetaotlust nõudega, mis ulatub kaugemale vastaspoole nõude pelgalt rahuldamata jätmisest, siis on võimalik vastaspoole vastu alusetust rikastumisest tuleneva nõude kohtu teel esitamist liigitada määruse nr 44/2001 artiklis 66 esitatud „menetluse" mõiste alla.

33. Selle järelduse vastu ei räägi ka asjaolu, et määruse nr 44/2001 artiklis 66 ei kasutata mõnes keeleversioonis mõistet „hagi", vaid mõistet „menetlus".[13] Nimelt ei saa ka mõistest „menetlus" tuletada, et hagi ja vastuhagi peavad artikli 66 osas moodustama ühtse, järjepideva menetluse. Isegi kui mõne liikmesriigi õiguskorras võidaks sellest niimoodi aru saada, ei takistaks see siinkohal väljapakutud artikli 66 autonoomset tõlgendust.

34. Järelikult tuleb lähtuda sellest, et eelotsusetaotlus, mille kõik küsimused puudutavad liisinguvõtja 2008. aastal esitatud alusetust rikastumisest tulenevat nõuet, kuulub määruse nr 44/2001 ajalisse kohaldamisalasse.

35. Seetõttu ei ole eelotsuse küsimused hüpoteetilised ja seega peab Euroopa Kohus neile vastama.

11 — See säte puudutab mitme kohtu pädevuse eristamist, kelle poole on üksteise järel pöördutud, ja kehtib pealegi ainult määruse II peatüki 9. jao kohta, mille hulka käesolevas asjas kõnealune artikkel 66 aga ei kuulu.

12 — Kohtuotsus Danværn Production (C-341/93, EU:C:1995:239, punkt 18).

13 — Vt nt inglis- („legal proceedings"), rootsi- („rättsliga förfaranden") ja sloveenikeelne („pravne postopke") versioon. Prantsuse, itaalia ja hispaania keeleversioonid lähtuvad seevastu terminoloogiliselt mõistest „action judiciaire".

B. *Esimene eelotsuse küsimus*

36. Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas sellise õiguskaitsetaotluse suhtes, nagu on põhikohtuasjas esitatud vastuhagi, on asjakohane määruse nr 44/2001 artikli 6 punktis 3 sätestatud kohtualluvus.

37. Lisaks vastuhagi õigusinstituudi mõiste üldisele määratlusele tuleb seega järgnevalt kontrollida, kas nimetatud sätte tähenduses puudutab liisinguvõtja alusetust rikastumisest tulenev nõue „sama lepingut või samu asjaolusid nagu [liisinguandja] hagi ise".

1. Vastuhagi mõiste määruse nr 44/2001 artikli 6 punktis 3

38. Vastuhagi mõistet määruse nr 44/2001 artikli 6 punkti 3 tähenduses tuleb tõlgendada autonoomselt. Euroopa Kohus täpsustas seda mõistet kohtuasjas Danværn Production selliselt, et see kehtib eraldi väljamõistmistaotluste kohta hageja kahjuks, millega võib vajaduse korral ka „nõuda suuremat summat kui hagejalt nõutav summa ja seda võib järgnevalt nõuda isegi siis, kui hageja hagi jäetakse rahuldamata." [14]

39. Järelikult tuleb vastuhagiga järgida hageja taotlusest eristatavat nõuet, mis on suunatud eraldi väljamõistmisele. [15]

40. Sellest tuleb käesolevas asjas lähtuda.

41. Makstud summa tagastamise taotluse korral on nimelt tegemist liisinguvõtja iseseisva nõudega, mis on eraldi suunatud liisinguandja kohustamisele õigusliku aluseta saadu tagastamiseks. Selline nõue ei kujuta endast pelgalt kaitsevahendit vastaspoole esitatud väljamaksmise nõude vastu.

2. Mõiste „sama leping või samad asjaolud, mis põhihagi puhul"

42. Määruse nr 44/2001 artikli 6 punkt 3 nõuab lisaks, et vastuhagi „aluseks on sama leping või samad asjaolud, mis põhihagi puhul".

43. Väljendit „sama leping või samad asjaolud, mis põhihagi puhul" ei ole Euroopa Kohus siiani veel piisavalt tõlgendanud. [16] Ka seda väljendit tuleb tõlgendada autonoomselt, võttes arvesse määruse nr 44/2001 eesmärki, kusjuures ei ole siiski tingimata vajalik tugineda sama määruse artiklit 28 käsitlevale kohtupraktikale. [17]

44. Vastuhagi valikulise kohtualluvuse eesmärk on võimaldada pooltele nende vastastikuste nõuete üle otsustamine ühes ja samas menetluses ühes ja samas kohtus juhul, [18] kui need nõuded tulenevad ühisest asjaolude kompleksist ja seega „poolte vahel sõlmitud lepingust või [menetlust algatavat] hagi ennast põhjendavast asjaolust". [19]

14 — Vt kohtuotsus Danværn Production (C-341/93, EU:C:1995:239, punkt 12).

15 — Vt kohtujuristi ettepanek, Léger, kohtuasi Danvaern Production (C-341/93, EU:C:1995:139, ettepaneku punkt 26).

16 — Vt Euroopa Kohtu määrus, mis käsitleb ilmselt vastuvõetamatut eelotsusetaotlust Reichling (C-69/02, EU:C:2002:221).

17 — Ka selles sättes kerkib küsimus kahe menetluse „seotuse" kohta. Artikli 28 punkt 3 puudutab vastavalt selle sõnastusele („käesoleva artikli tähenduses") ja tulenevalt selle paiknemisest määruse ülesehituses siiski *eranditult* menetluslikku olukorda, kus esineb vastuoluliste otsuste oht seetõttu, et erinevate liikmesriikide erinevates kohtutes on lahendamisel seotud menetlused. Vastuhagi esitamisel ühes ja samas menetluses ei esine seevastu vastuoluliste otsuste ohtu.

18 — Vt kohtujuristi ettepanek, Léger, kohtuasi Danvaern Production (C-341/93, EU:C:1995:139, ettepaneku punktid 7 ja 35).

19 — P. Jenard'i aruanne, mis käsitleb 17. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 1979, C 59, lk-d 1 ja 28).

45. Käesolevas asjas tuleb sellega nõustuda. Vastuhagi kujul esitatud nõue makse tagastada tuleneb nimelt liisingulepingust, millest tulenes hageja maksenõue.

46. Kohtuotsusega kinnitatud kohustuse täitmiseks saadu tagastamistaotlus on küll alusetu rikastumise laadi, kuid see tuleneb liisingulepingust selles mõttes, et alusetust rikastumisest tulenevat nõuet ei oleks ilma liisingulepinguta ja selle täitmiseks tehtud makseta tekkinud.

47. Küsimuse korral, kas on olemas piisav seos poolte vahel sõlmitud lepinguga, võib lisaks arvestada määruses nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I") ja määruses nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma II") esitatud hinnanguid. „Rooma I" ja „Rooma II" määrused lähtuvad nimelt üksmeelselt põhimõttest, et alusetu rikastumise sätetest tuleneva soorituse tagasitäitmise korral tuleb tugineda selle aluseks oleva lepingu suhtes kohaldatavale õigusele,[20] ning näevad seega alusetust rikastumisest tuleneva nõude alust lõppkokkuvõttes lepingus, mille täitmiseks kõnealune sooritus tehti.

48. Seda arvestades on mõistetav lähtuda vastavast ühtsusest ning hagi aluseks olevast lepinguga seotud suhtest ka alusetust rikastumisest tulenevate vastuhagide korral määruse nr 44/2001 artikli 6 punkti 3 raames.

49. Eelnevat arvesse võttes tuleb esimesele eelotsuse küsimusele vastata, et mõiste „vastuhagi […], mille aluseks on sama leping või samad asjaolud, mis põhihagi puhul" määruse nr 44/2001 artikli 6 punkti 3 tähenduses, hõlmab ka hagi, mis esitati pärast seda, kui tühistati jõustunud ja täitmisele pööratav kohtuotsus, mis oli tehtud kostja põhihagi alusel algatatud menetluses, ja kohtuasi saadeti esimese astme kohtule uueks arutamiseks, ja millega praegune hageja nõuab alusetust rikastumisest tuleneva nõude alusel summa tagastamist, mille ta oli kohustatud maksma tühistatud kohtuotsuse alusel, mis tehti kostja põhihagi alusel algatatud menetluses.

C. Teine eelotsuse küsimus

50. Teise küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitada, kas tarbija esitatud hagi korral, millega ta esitab vastuhagi kujul alusetust rikastumisest tuleneva nõude, mis on seotud lepinguga, mille tarbija on sõlminud määruse nr 44/2001 tähenduses, on samuti tegemist tarbijalepinguga seotud asjaga.

1. Teise küsimuse vastuvõetavus

51. Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole piiranud seda küsimust juhtumiga – mida käesolevas asjas ei esine –, kus vastuhagi kohtualluvust eitatakse.

52. Käesolevas asjas esinevas olukorras ei tohiks teisele eelotsuse küsimusele vastamine olla siiski enam tähtis, kui arvestada seda, et põhikohtuasjas on vastuhagi kohtualluvus vastavalt määruse nr 44/2001 artikli 6 punktile 3 juba selletagi kindlaks tehtud ning juba seetõttu tuleb siiski nõustuda Sloveenia kohtute rahvusvahelise pädevusega.

2. Ettehaaravalt: Teise küsimuse sisuline hinnang

53. Ettehaaravalt tuleb lühidalt käsitleda teist küsimust ning arutada vastuhagi kujul esitatud alusetust rikastumisest tuleneva nõude õiguslikku laadi tarbijalepingute kohtualluvuse aspektist.

20 — Tühiste lepingute korral tuleb seejuures Rooma I määruse artikli 12 lõike 1 punkti e pidada süstemaatiliselt ülimuslikuks Rooma II määruse artikli 10 lõike 1 suhtes (vt NomosKommentar-BGB/Leible, „Rooma I" määruse artikkel 12, punkt 35 edasiste viidetega).

54. Tarbijalepingute kohtualluvuse korral on Euroopa Kohus kasutanud laia lähenemisviisi ning liigitanud selle alla ka sellised nõuded, millel on üksnes „tihe seos" tarbijalepinguga.[21] Põhikohtuasjas esitatud taotlusega sarnase õiguskaitsetaotluse korral, mille eesmärk on makse tagastamine tarbijalepingu – käesolevas asjas liisingulepingu – täitmiseks, on selline tihe seos olemas.

55. Eeltoodut arvestades tuleks teisele eelotsuse küsimusele vastata nii, et mõistet „küsimused, mis on seotud lepinguga, mille tarbija on sõlminud" määruse nr 44/2001 artikli 15 lõike 1 tähenduses tuleb tõlgendada nii, et see hõlmab ka alusetust rikastumisest tulenevat tarbija nõuet, mis on seotud teise tema suhtes toimuva vaidlusega, mis on seotud tarbijalepinguga ja mille eesmärk on summa tagastamine, mille tarbija oli kohustatud maksma teises tarbijalepinguga seotud asjas tehtud ning hiljem tühistatud kohtuotsuse alusel.

D. *Kolmas eelotsuse küsimus*

56. Kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas määruse nr 44/2001 artikli 5 punkt 1, mis käsitleb lepingutega seotud asjade kohtualluvust on kohaldatav (ja kui jaa, siis kuidas) ka juhul, kui liisinguvõtja esitab, nagu see on põhikohtuasjas, alusetust rikastumisest tuleneva nõude.

57. Pärast seda, kui Sloveenia kohtute pädevuse suhtes saab tugineda nii vastuhagi käsitlevatele pädevusnormidele kui ka tarbijalepinguid käsitlevatele pädevusnormidele, on kolmandale küsimusele vastamine ülearune. Ettehaaravalt tuleb seda lühidalt käsitleda.

1. Kolmanda küsimuse esimene osa

58. Mõiste „lepingutega seotud asjades" määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 tähenduses puudutab igasugust teise isiku suhtes vabatahtlikult võetud kohustust.[22] Seejuures ei hõlma määruse nr 44/2001 artikli 5 punkt 1 aga üksnes otseseid lepingust tulenevaid kohustusi, vaid ka sekundaarseid kohustusi nagu näiteks kahju hüvitamise või tagasimaksmise kohustused, mis asuvad täitmata lepingulise kohustuse asemele.[23]

59. Alles hiljuti selgitas Euroopa Kohus kohtuasjas Profit Investment SIM selle kohta, et „hagid, milles nõutakse lepingu tühiseks tunnistamist ja sellest tühiseks tunnistatud lepingust tulenevalt aluseta makstud summade tagastamist, on hõlmatud väljendiga „lepingutega seotud asjades'" kõnealuse sätte tähenduses[24] ja tugines seejuures „põhjuslikule seosele tagastamisõiguse ja lepingulise seose vahel".[25]

60. Selle lähenemisviisi saab ilma pikemata üle kanda käesoleval juhul lahendatavale kohtuasjale, milles ei ole küll tegemist tühise lepinguga selle tegelikus mõttes, küll aga maksega, mis muutus maksmisotsuse äralangemise tõttu õigusliku aluseta makseks.

61. Seetõttu tuleks kolmanda küsimuse esimesele osale vastata, et väljendit „lepingutega seotud asjades" määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 tähenduses tuleb tõlgendada nii, et see hõlmab ka sellist hagi nagu hagi põhikohtuasjas, millega liisinguvõtja esitab alusetust rikastumisest tuleneva nõude.

21 — Vt hiljutine kohtuotsus Hobohm (C-297/14, EU:C:2015:844, punkt 33).

22 — Vt kohtuotsused Handte (C-26/91, EU:C:1992:268), Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, punkt 23) ja Engler (C-27/02, EU:C:2005:33, punktid 48 ja 50).

23 — Vt kohtuotsus de Bloos (14/76, EU:C:1976:134).

24 — Kohtuotsus Profit Investment SIM (C-366/13, EU:C:2016:282, punkt 58).

25 — Kohtuotsus Profit Investment SIM (C-366/13, EU:C:2016:282, punkt 55).

2. Kolmanda küsimuse teine osa

62. Kolmanda küsimuse teine osa puudutab vaidlusaluse nõude täitmise koha kindlakstegemist.

63. Arvestades seda, et põhikohtuasjas kõnealuse liisingulepingu puhul, millega on seotud rikastumisest tulenev nõue, ei ole tegemist müügilepinguga [26] ega teenuse osutamise lepinguga [kõnealuse määruse] artikli 5 punkti 1 alapunkti b tähenduses, [27] määratakse täitmiskoht käesolevas asjas kindlaks vastavalt artikli 5 punkti 1 alapunktile c koosmõjus alapunktiga a, võttes seega aluseks esitatud nõude suhtes kohaldatava siseriikliku õiguse. [28]

64. Kuna kohtupraktikas loetakse sekundaarsete nõuete korral määravaks see kohustus, mille täitmata jätmine esitatakse nõuete põhjendamiseks, [29] näib ka alusetust rikastumisest tuleneva nõude korral õigusliku aluseta tehtud soorituse tõttu olevat nõutav tugineda esialgse (eeldatava) maksmiskohustuse täitmise kohale. Samas suunas viitavad ka „Rooma I" määruse artikli 12 punkti 1 alapunktis e esitatud hinnangud, mille kohaselt alluvad ka nurjunud lepingu tagajärjed (näiteks lepingu tagasitäitmine) lepingu suhtes kohaldatavale õigusele. [30]

65. Seega tuleks kolmanda küsimuse teisele osale vastata, et kohustuse täitmise koht määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunkti a tähenduses tuleb kindlaks määrata neid siseriiklikke õigusnorme kohaldades, mis kehtivad esialgse lepingust tuleneva maksmiskohustuse suhtes, kui makse nüüd tagasi nõutakse.

V. **Ettepanek**

66. Kuna otsuse tegemise seisukohalt on tähtis üksnes vastus esimesele eelotsuse küsimusele, teen ma eeltoodule tuginedes Euroopa Kohtule ettepaneku vastata eelotsuse küsimustele järgmiselt:

67. Mõiste „vastuhagi […], mille aluseks on sama leping või samad asjaolud, mis põhihagi puhul", määruse nr 44/2001 artikli 6 punkti 3 tähenduses hõlmab ka hagi, mis esitati pärast seda, kui tühistati jõustunud ja täitmisele pööratav kohtuotsus, mis oli tehtud kostja põhihagi alusel algatatud menetluses, ja kohtuasi saadeti esimese astme kohtule uueks arutamiseks, ja millega praegune hageja nõuab alusetust rikastumisest tuleneva nõude alusel summa tagastamist, mille ta oli kohustatud maksma tühistatud kohtuotsuse alusel, mis tehti kostja põhihagi alusel algatatud menetluses.

26 — Kaupade tarnimise nõude kohta vt kohtuotsus Car Trim (C-381/08, EU:C:2010:90, punkt 32 jj).

27 — Teenuse mõiste eitamise kohta loa andmisel õiguse kasutamiseks seoses intellektuaalomandi õigusega vt kohtuotsus Falco Privatstiftung (C-533/07, EU:C:2007:257, punkt 29).

28 — Vt kohtuotsus Tessili *vs*. Dunlop (12/76, EU:C:1976:133, punktid 13 ja 15), võimaluse kohta kanda see kohtupraktika üle määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 alapunktile a vt kohtuotsus Falco Privatstiftung (C-533/07, EU:C:2007:257, punkt 47 jj).

29 — Vt kohtuotsus De Bloos (14/76, EU:C:1976:134, punktid 13 ja 14).

30 — Vt selle kohta eespool punkt 46 ja Rauscher/Leible, EuZPR/EuIPR (2011), punkt 30 edasiste viidetega.